

SLOVENEK

Političen list za slovenski narod.

Pe pošti prejeman:

za
celo leto naprej 26 K — h
pol leta " 13 " — " —
četrt " 6 " 50 " —
mesec " 2 " 20 "

V upravnštvu prejeman:

za
celo leto naprej 20 K — h
pol leta " 10 " — " —
četrt " 5 " 50 " —
mesec " 1 " 70 "

Za pošiljanje na dom
20 h na mesec.

Naročnine in inserate
sprejema upravništvo v
Katol. Tiskarni, Kopitar-
jeve ulice št. 2.

Rokopisi se ne vračajo,
nefrankovana pisma ne
vsprejemajo.

Uredništvo je v Seme-
niških ulicah št. 2, I, 17.

Izhaja vsak dan, izveniši
nedelje in praznike, ob
pol 6. uri popoldne.

Štev. 226.

V Ljubljani, v sredo 3. oktobra 1900.

Letnik XXVIII.

Davčni vijak v postojnskem okraju.

(Izv. dopis.)

Veliko se je že pisalo in tožilo, kako že uprav nezorno postopajo cenilne komisije za osebno dohodnino po celem Kranjskem. Da je vsak in še tako opravičen davek nerazsodnemu človeku zopern, je umevno, ker naravno. Mi nismo izmed tistih, ki napadajo vsak tudi pravični davek; nasprotno mi zagovarjamo ta v Avstriji doslej, rekel bi, pravični davek, osebno dohodnino. Vedeli smo tudi že naprej, da se bodo od strank davki prikrivali, zamolčevali, kar obsojamo. Pa smo tudi vedeli, da bodo imele davčne oblasti veliko dela in sitnosti, da bodo v kljub pošteni volji sem in tje davčni vijak posameznim strankam preveč navijale.

Kar pa postojnska cenilna komisija počenja že ves čas od početka pa do danes, to presega že vse meje. In zato pišemo te vrstice na naslov višjih oblastev. Smatramo namreč to pot za sedaj, ko nimamo poslanec, za edino umestno in potrebno, da se ustavi nasilno postopanje prej nego s prizi. Stvar ni le provincijalnega, okrajnega pomena, ampak pomena, ki zadeva javne interese vseh oblastev, pomena, da ugled teh ne pade celo pri onih faktorjih, strankah in uradih, ki bi sicer prav radi pospeševali ugled in spoštovanje do vseh javnih oblastev.

Evo nepobitne dokaze!

Za l. 1898 in 1899 je bila cenilna komisija cerkvam naložila rentnino, in to celo onim, ki so v smislu § 125 alineja 7 zakona z dne 25. okt. 1896 drž. zak. 220 rentnine proste, ker njihovi rentnini podvrženi prejemki ne presegajo niti sami za se, niti v zvezi z drugimi dohodki znesek 1200 kron. Za l. 1898 so bili župni uradi tako naivni ali bolje nepodučeni, da so rentnino bona fide plačali. L. 1899 pa so ti uradi po čudnem naključju zvedeli za gorenji paragraf in so vložili prizive. Te prizive so v Ljubljani, kakor umevno, ugodno rešili. In naša cenilna komisija je rešitve rednim potom sama vročevala župnim uradom, je torej z v e d e l a za paragraf in alineo. Mislili smo,

da bomo odslej imeli mir. Kako smo se varali!

Pred dobrim tednom je cenilna komisija zopet naložila rentnino in sicer istim cerkvam v istih ali vsaj v zakonu neutemeljeno izpremenjenih financijelnih razmerah. Naložilo se je torej vse tri krati rentnine vedoma v opreki z jasnim zakonom, torej krivično; zakaj o komisijah, katerim c. kr. vlada določi predsednika, ne moremo soditi, da ne poznajo zakona, in če je tudi nova; sicer družega ne zaslužijo, nego da se jih ne le nemilostno odslovi, ampak posadi na zatožno klop radi javne krivice. To zahteva ne le naša opravičena nevolja in ogorčenost ampak, še v veliko višji meri, javna blaginja, zaupanje v pravičnost državnih organov.

Tako se prizadevajo cerkvam in strankam nepotrebni, krivični troški za priporočene pošiljatve ugovorov, prizivov i. dr.

Toliko o rentnini naših cerkva.

Kar se tiče osebne dohodnine, naše pritožbe niso manje. Ta dohodnina zadeva naše osebe, zato govorimo malo, da se ne reče, češ, govorimo »pro domo sua«, nismo objektivni. Tukaj se iščejo dohodki tam, kjer jih ni, in davčni nadzornik jih celo najde take, kakoršnih nimamo. Srednji župniji, ki ima znabiti letnih 1200 gl. dohodkov, se nabije v nasprotju s prešnjim letom kar čez noč po 600—1000 gold. več dohodkov.

Javnost naj sodi, jeli to sploh mogoče in pa pravično? Mi odobravamo, da imajo zastopniki ljudstva tudi glas v teh komisijah, ker to odgovarja našim demokratičnim načelom, toda če bodo odločevala pri tem domača občinska in deželna politično-strankarska nasprotja, ne pa pravica in poštenost, potem moramo le opravičeno apelovati na naše c. kr. okrajne glavarje, naj visoki vladi ne priporočajo v ta namen oseb, ki se jim hlinijo kot poštenjaki, ampak moše, katere v svoji vesti poznajo kot pravične, objektivne poznavalce naših razmer. Sicer bo na nedogleden način padal ugled državnih oblastev v škodo javne morale in pravice, ki je in mora biti »fundamentum regnorum«.

avstrijski zemlji. Hvala Bogu! smo vzdihnili.

Mesto Solnograd ima lepo lego ob bregovih reke Salice, med tremi mikavimi gorami. Prebivalcev ima 28.000, 24 cerkva, 8 samostanov, dve gimnaziji in mnogo starih in novih umetnostij. Zdrav kraj je tu in zato ljudje tu najdlje žive v celi Evropi. Tovariše je takoj mikalo »hribolaziti« na bližnji »Geisberg«, ki se ponaša s posebno lepim razgledom. Brž se zmenimo z izvoščkom in hajdi na kolodvor železnice spenjače. Zastonj smo šli tja — noben vlak ni šel več tisti dan na Geisberg. Za peš-hojo bi bilo prepozno — torej se vrnemo v mesto.

Solnograd je staro mesto s slavno preteklostjo. Že Kelti so sezidali tu mesto Juvavo, Rimljani Juvavum. Že koncem petega stoletja je bilo tu krščanstvo razširjeno in so imeli svojo cerkev. Tudi Slovenci smo dobili kršč. vero od Solnograda. Ob ljudskem preseljevanju so Heruli mesto razdrli (477), duhovnik Maksim in 50 tovarišev so prejeli mučeniško krono. Leta 582 pa je bavarski vojvoda Teodo III. poslal škofa Rupertta v Solnograd in mu podaril mesto.

Slovenščina pri koroških sodiščih.

Na cesarski palači na Dunaju blesti napis: »Justitia fundamentum regnorum«, ali po naše: »Pravica je temelj kraljestvom«. Ta temelj položen je v naše postave, ki morajo biti svete vsakemu državljanu; svete pa najbolj onim, kojih dolžnost je čuvati nad izpolnjevanjem postav. Ta dolžnost zadene v najvišji meri sodnije, katerih namen in poklic je deliti pravico. Kam pridemo, ako pogine zaupanje ljudstva do sodnij! Od sodnika se pričakuje, da ga v vsakem obziru pri njegovem poslovanju vodi edino le postava. Zatajiti mora svoje politične kakor narodne nazore. V obče moramo pripoznati, da so tudi med nami sodniki po vsem svesti si visoke svoje naloge in ž njo zvezane odgovornosti. A vendar z žalostjo opazujemo, da ne najdemo odločne postavnosti vsikdar tedaj, ko se gre za pravice našega materinega jezika. Tu vlada velika popustljivost na škodo pravosodju in ugledu sodnih uradov. Gotovo bi bilo odveč, ako bi hoteli sedaj na dolgo in široko razlagati, kako važno in odločilno je to, da se sodnijski uradniki vedo popolnoma in natančno sporazumeti z ljudstvom. Zdrav razum vsakomur pravi, da je slaba sodba, če je njena podlaga slaba. In podlago da neposredno občevanje sodnikovo s strankami. Koliko pa imamo sodnikov, da bi z našimi ljudmi mogli lahko in zastopno občevati? — Toda ta se ni edini nedostatek pri naših sodnijah. Še hujši je ta, da se je pri nekaterih, vzlasti mlajših, sodnikih ukoreninil in udomačil nam Slovence nasproti nemško-nacijonalni duh v toli meri, da ga ne morejo ukrotiti celo tedaj, ko izvršujejo svoj sodnijski posel. Evo dokaza!

Komaj je minulo leto dnij, kar je najvišja sodnija spoznala, da mora sodnija v Beljaku sprejeti zavrjneno slovensko tožbo, kajti taka zavrnitev nasprotuje obstoječim zakonom. In pred kratkim časom je ista beljaška sodnija zavrnila slovenski priziv, ki ga je vložil pri njej naš slovenski odvetnik gosp. dr. Kraut v Celovcu kot zastopnik Miklavža Pasterka v njegovi pravdi z Rozo Martinčičevo. Sodnik se torej

ni oziral na lansko razsodbo najvišje sodnije in ni mu bil mar osnovni zakon, ki daje vsem narodom avstrijskim in njih jezikom pri uradih enako veljavo. Seve je tudi vedoma prezrl vse ministerske naredbe, katerim je ravnaje njegovo udarec v lice. In komu vse to na ljubo?

Nemško-nacijonalni zastopnik Roze Martinčičeve je sodniku povedal, da priziva v slovenskem jeziku ne sprejme, ker tega jezika ne razume, in zadosti je bilo to sodniku, da je preko zakonov, višjih razsodb in ministerskih sodb vrgel gosp. dr. Krautu slovenski priziv nazaj. Pritožbo zoperto ravnaje pa je kratkomalo kot nedopustno odbil.

In zopet so morali predsedništvo celovške deželne sodnije, in ta sodnija sama, kakor konečno tudi najvišja sodnija beljaškega sodnika poučiti, da je znova prekorčil postavno dovoljene meje. Kolikokrat pa se bo še to brez strahu na škodo strank ponavljati smelo? Vnovič je najvišja sodnija potrdila veljavo našega materinega jezika pred sodnijami, pa v kljub temu je pričakovati, da te veljave naši nemški nacijonalci na sodnijskih sedežih ne bodo pripoznavali. In sodnije naj bodejo vzor pravičnosti? Da bi vendar varovali ugled sodnij v to poklicani faktorji!

Mučno je za stranke, ako morajo v vsakem posameznem slučaju nasproti sodnikom, čuvarjem pravice, čuvati — postave. Ne zadostuje, kakor vsakdanja skušnja kaže, če se na pritožbe da od višjih mest zagotovilo, da se je vse potrebno ukrenilo, ampak treba je tudi poskrbeti, da bodo vzroki takim pritožbam za vsikdar ponehali.

Konečno je še omeniti, da se je v prej navedenem slučaju nemško-nacijonalni zastopnik Roze Martinčič silno osmešil s tem, da je slovenskemu jeziku na Koroškem in Štajerskem odrekal vse pravice, češ, da se v teh deželah govori — le »bindiš«. S takšno budalostjo si upa nemški odvetnik priti celo pred najvišjo sodnijo, ki je seve odgovorila, da je naš jezik slovenski. Ali bo ta izrek pri nemških zagrizencih kaj pomagal? Dvomimo, kajti »gegen die Dummheit kämpfen selbst die Götter vergebens«.

LISTEK.

Na božjo pot in razstavo.

(Konec.)

XV.

Ljubljana, 27. avg.

Domov.

Skoro bi bil pozabil povedati, da smo se v Parizu sešli z dvema doktorjema iz Ljubljane. V Luvru pa sem naletel na prijatelja iz Maribora. Pa sva se kmalu zgrešila. A glej! V železnici proti Oberamergavu se spet najdeva. In tako smo potovali od tod trije do slovenske meje. Tudi dva ljublj. bogoslovca sta ravno došla v Oberamergau, ko smo mi odhajali.

Poslovimo se drugi dan tudi od prijaznega Monakovega ter se odpeljemo proti Solnogradu.

Gorat, a lep kraj! Na postaji so nam spet pogledali v kovčke, mi pa smo zamenili z avstrijskim denarjem nemške marke, kar nam jih je ostalo. In tako smo spet na

Ta je sezidal cerkev sv. Petra in samostan. Deloval je blagonosno štirideset let. Pokopan je v cerkvi sv. Petra, ki ima znamenit romanski portal, lepe slike Kr. Schmida, dva bronasta kandelabra in več starih grobnikov. Znamenito je pokopališče okrog cerkve s spomeniki starih Solnogradčanov, in raznimi kapelami. V sredi je kapela sv. Marjete (1483), malo naprej kapela sv. Vida, pod bregom kapela sv. Katarine, v kateri je grob sv. Vitala, pod vnožjem Mönchsberga kapela sv. Križa (iz 11. stoletja), zraven je v skalo zidana Egidijeva kapela, nad njo sv. Jederti kapelica (lesena) in v sredi pečevja puščava sv. Maksima, skalna votlina, raz katero so Herulci menda pahnili mučenca in njegovih 50 tovarišev.

Veličastna je stolna cerkev, podobna cerkvi sv. Petra v Rimu, sezidana 1614 do 1628. Tudi zdaj jo popravljajo. Po stropu in stenah so dragocene slike, iz bron vlit krstni kamen iz l. 1321 pri velikih vratih in veličastne orglje, menda največe v Avstriji. Tu je pokopan tudi nekdanji ljubljanski škof Avgustin Gruber.

Popeljemo se še po spenjači na grad

in trdnjavo Hohensalzburg, od koder je lep razgled, ter se vrnemo pod visokim zidom trdnjave v Petrovo klet, koder točijo izvrstna vina.

Zvečer pa nas železni stroj popelje na zeleno Štajersko. Ob 7. uri zjutraj se vzbudimo v nemškem Gradcu.

Na kolodvoru obiščem znanca, potem sedemo na električno železnico in v tričetrt ure smo pri božjepotni cerkvi »Maria-Trost«. Pomolimo in se vrnemo v mesto. Skoro sama slovenska imena sem čital na hišah in vender je nemški Gradec. Pogledamo še krasno gotično cerkev Srca Jezusovega, njeno divno fasado, njeno impozantno notranjost in skrivnostno kripto z grobom nadškofa Zwergerja. Električni tramvaj nas spet iztrese pred kolodvorom. Navživši se pri znanecu slovenske gostoljubnosti v nemško-napihnenem Gradcu, odrinemo proti jugu.

Pri Špiffeldu stopimo na sedanjo slovensko zemljo. V Mariboru naš tretji sopotnik izstopi, midva pa dirjava s hrepenečo dušo proti beli Ljubljani. In zdaj smo tu. »Aussteigen!«
P. B.

Politični pregled.

V Ljubljani, 3. oktobra.

Ministerska posvetovanja so se vršila včeraj dopoldne ob 10. uri v zunanem ministerstvu pod predsedstvom grofa Goluhovskega. Posvetovanja so se udeležili državni finančni minister Kallay, ministerska predsednika Koerber in Szell, finančna ministra Böhm Bawerk in Lukacs, trgovinska ministra Call in Hegedüs, železniški minister Wittek, načelnik generalnega štaba Beck in namestnik vojnega ministra sekcijiski načelnik Schönaich. Razgovor je bil, kakor je razvidno iz sostave konference in dosedanjih priprav, o novih železniških vprašanjih, ki so v tesni zvezi z vojaško upravo. Po završenem posvetovanju je bil ogerski ministerski predsednik Szell vsprejet pri cesarju v posebni avdijenci, ki je pri tej priliki dobil potrebno dovoljenje za predloge, kakoršne namerava predložiti ogrskemu državnemu zboru.

Vlada o južno-tirolskem vprašanju. Načelnik bivšega italijanskega kluba v drž. zboru baron Malfatti je prejel od ministerskega predsednika Koerberja na znane zahteve tirolskih italijanskih poslancev daljši odgovor, s katerim odklanja zahteve. Iz vladnega odgovora povzamemo naslednje misli: Stremljenja po posebni avtonomiji italijanskega dela južne Tirolske so se dosedaj pojavila v dveh načrtih. Po prvem projektu se namerava vrniti mej dež. zbor in občine še nek posebni okrožni zastop, drugi pa meri na ustanovitev posebnih kurij iz zastopnikov posamnih delov dežele v deželnem zboru ter razdelitev dež. odbora v dva oddelka. Ta predloga sta prej ko slej nevsprejemljiva. Tirolski deželni zbor bi postal potem deželno zastopstvo le po imenu. Ravno tako ne more vlada pritrditi poznejšim nasvetom, ki vsi merijo na razdelitev dežele. Tudi za slučaj, da bi se iz teh nasvetov pokazala res kaka korist, mora vlada vztrajati pri zahtevi, da se ohrani stoletna jedinstvo Tirolske. Pač pa je vlada voljna sicer ustrediti italijanskim poslancom in poskrbeti jim posebne pravice v narodnostnem oziru, kar ne bo kalilo jedinstva v deželi. Z vladnim odgovorom Lahy ne bodo zadovoljni.

Slovanski Burt v Evropi in Mažari. Pod tem naslovom prijavlja »Novoje Vremja« daljši članek profesorja Kulakovskija, v katerem se peča z žalostno usodo ogerskih Slovkov in v ginljivih potezah slika njih res mučeniško stanje. Konečno pa polaga mažarskim patriotom sledeče besede na srce: V Evropi so minuli časi, ko je mogel jeden rod mirno pogoltniti drugega, ker danes so se ojačili že vsi slovanski narodi. Kako usodo pa si pripravljajo Mažari, ko se do cela poživi slovanski rod, ki je v vsakem oziru mnogo močnejši kot mažarski narod? O tem naj jamejo že sedaj premišljati mažarski patrioti. Mi Rusi pa moramo pomisliti, da nam je dal slovaški narod Šafařika in Palackega, Štura in Kollarja. — S temi besedami je mnogo povedano.

Nemčija za izvolitev Mac Kinleya. »Berl. Tagblatt« poroča iz Novijorka, da so imeli ameriški Nemci minulo soboto zvečer posvetovanje, pri katerem je bil razgovor o bližnji volitvi predsednika zveznih držav. Na tem shodu se je prebralo pismo poslanika, v katerem jih poziva, naj podpirajo kandidaturu Mac Kinleya, pod čegar vlado je pokazala Amerika mnogo naklonjenosti napram Nemčiji. Pred vsem treba omeniti ugodno rešitev v samoškem vprašanju in mnogih drugih za Nemčijo ugodno izpalih zadev v interesu svetovne trgovine. Ker pripadajo Nemci v Ameriki večinoma vsi republikanski stranki, je dokaj verjetno, da bodo ti pomogli Mac Kinleyu do zmage.

General Waldersee je po najnovejših poročilih došel v Tientsin in v kratkem prevzame vrhovno poveljstvo mejnarodnih čet na kitajskih tleh. Nevarnost, da Waldersee ne bo imel ob svojem dohodu nikakega opravila več, je že odstranjena, kajti položaj se je v zadnjih dneh znatno izpremenil, odkar so prevzeli vodivne vloge princa Čing in Tuan ter Li-Hung-Čang. Po zatrdilu ruskih listov še ne bo kmalu zaželenega miru in bo vojska baje neizogibna. »Rossija« piše, da meri vse sedanje delovanje Li-Hung-

Čanga jedino na to, da se čim prej dožene pogodba s kako veselo, s katero bi potem Kitajci paralizovali napade ostalih veselil. Bržkone bo dotična veselila severna Amerika, ker se Mac Kinley resno trudi, čim prej dognati sporazumljenje mej Kino in Ameriko. Pa tudi ostali del nemškega načrta ne bo tako naglo rešen, kakor se je sprva računalo. Kitajskemu dvoru Nemčija skoro ne more do živga, ker se nahaja v kraju, kamor si nihče ne upa, na to pa tudi ni misliti, da bi vlada brez silnega pritiska izročila provzročitelje upora. Walderseejeva naloga torej nikakor ne bo lahka, ako Nemčija ne odneha v svojih zahtevah. Po besedah zgoraj imenovanega lista se bomo nahajali kmalu na meji dolgotrajnega miru ali pa grozovite vojske.

Knjige in časopisi.

»Dom in Svet« št. 19 prinaša sledečo vsebino: † Kanonik dr. Frančišek Lampe. — Valentin Mandelc. (Spisal Božidar Flegerič.) — Koprnenje. (Zložil Leo Levič.) — Spominom. (Zložil Leo Levič.) — O ta testament! (Novela — Spisal Podgoričan.) [Dalje.] — Novo življenje. (Povest iz našega trga. — Spisal I. Kremen.) [Dalje.] — Gospa Marija. (Z naših gorá. — Spisal Fr. Kočan.) [Dalje.] — V logu. II. (Zložila Ljudmila.) — Modroslovec dekadentizma. (Spisal dr. E. L.) — Književnost — Hrvaška književnost. Knjige »Matice Hrvatske« za leto 1900. Bare Poparić. O pomorskoj sili Hrvata za dobe narodnih vladar. — Ptice. — Staroslovenska književnost. Nova izdaja »Reimskega Evangelija«. — Umetnost. — Prva slovenska umetniška razstava v Ljubljani. — Stolna crkva u Djakovu. — Na platnicah: Predragim sotrudnikom in naročnikom »Dom in Svet«. — Nekaj pesmij Jurija Vodovnika. 13. Pokopač. — Slike: Valentin Mandelc. — Stari trg pri Ložu (Notranjsko). — Srečanje. (Slikal Gwaiz.) — Cesta v Pekingu. — Katoliška stolnica v Tientsinu.

Iz mestnega zbora ljubljanskega.

Ljubljana, 2. okt.

Župan Hribar otvori sejo ob 5. uri. Spomin na dr. Fr. Lampeta. V predsedstvenih naznanilih spominjal se je župan kanonika dr. Fr. Lampeta. Dejal je župan, da je dr. Lampe umrl v najboljši svoji moški dobi, ko bi bil mogel še veliko koristiti človeštvu in Ljubljani kot načelnik »Marijanišča«, pa tudi svojemu narodu. V dr. Lampetu smo čislali čist značaj, kakoršnih je v stanu, kateremu je on pripadal, v deželi izredno malo, moža izredne tolerance. Obljuba novega meščana. Ko je naznanil župan, da je umrl ces. svetnik Mahr zapustil mestnim ubogim 200 K, storil je obljubo novovsprejeti meščan Alojzij Lenček.

Nedostajanje prostora na ljubljanskih gimnazijah. S tem perečim vprašanjem se je bavil nujni predlog svetnika Plantana. Letos je v I. b. razredu na prvi gimnaziji 87 učencev. Zakon veleva, da mora biti v jednem razredu samo 46 učencev, ker so sicer vsi učni vspehi izključeni, in da se mora, ako je v razredu nad 50 učencev, otvoriti paralelka. A to se v Ljubljani ne zgodi, dasi se je na to točko oziralo v Kranju in Novem mestu in so se vspešnice otvorile v zasebnih hišah. Položaj je v Ljubljani tak, kakor bi država več skrbela za jetnike, kakor za slovensko učečo se mladino. Govornik je predlagal, naj se občinski svet brzojavno obrne do naučnega ministra s prošnjo, da se takoj ukrene vse potrebno glede zadostnih prostorov.

Občinski svetnik Žužek je dostavil, da je centralna vlada črtala načrt za zgradbo nove gimnazije. Tako so nastali nedostatki. Na to je treba opozarjati, ker se sedaj izdelujejo načrti za drugo gimnazijo in licealno knjižnico, da se zopet ne črtajo načrti. Predlog obč. svetnika Plantana je bil soglasno sprejet.

Podraženje premoga. Občinski svetnik Prosenec je nujno predlagal, naj se z ozirom na podraženje premoga prosi uprava železnic za dovoljenje refakcij, vlada pa, da naj odpiše za premog užitinski davek in da prevzame premogokope v svojo upravo. — Soglasno sprejeto.

Led na »Kernu«. Posestniki v bližini »Kerna«, na katerem se dobiva po zimi led za mestne ledenice, so prosili, naj se za dobivanje ledu preskrbi drug prostor, ter utemeljujejo svojo prošnjo s tem, da voda stopa čisto do hiš in napravlja veliko vlažnost.

Dr. Hudnik je v imenu pravnega odseka predlagal, naj se prošnja kar odkloni.

Občinski svetnik Tosti je bil mnenja, naj se vsaj o razmerah pouči, ter je v tem smislu stavil predlog.

Občinski svetnik dr. vitez Bleiweis se je čudil, da se ondi dobiva led sto let, a doslej še ni bilo slišati pritožb.

Ko je občinski svetnik Predovič ponovil, kar si je od govornikov zapomnil, je bil vsprejet predlog občinskega svetnika Tostija. (Konec prih.)

Dopisi.

Vrhnika, 1. oktobra. Glede na dopis, ki ga je prinesel »Sl. Narod« v svoji sobotni številki pod naslovom »Vrhnik in nje dekan«, smo prisiljeni poslati sledeče stvarno pojasnilo.

Dne 9. septembra je imelo biti v Verdu, pri tukajšnji podružnici, običajno cerkveno žegnanje. Glede na znani odlok preč. knezoškofijstva bi se bili morali prvi možje te vasi oglasiti pri gosp. dekanu ter zagotoviti, da se ta dan v Verdu ne bo plesalo. Tega niso storili. Z ozirom na to in pa še posebno zato, ker se je zopet in zopet zatrjevalo posebno od 2 gostilničarjev te vasi, da se bo prav ta dan gotovo plesalo, se duhovno opravilo v Verdu ni oznanilo prejšnjo nedeljo. V petek pred dnevom žegnanja pride en mož iz Verda k g. dekanu s prošnjo, naj bode sv. maša v Verdu. G. dekan mu pokaže določbo knezoškofijstva z opazko, da imajo lahko mašo, če dajo zagotovilo, da se ne bo plesalo. Tega zagotovila mož ni dal, ker je — kakor se je sam drugje izjavil — bil sam prepričan, da se bo plesalo. Samo umevno v nedeljo potem v Verdu ni bilo sv. maše, a bil je, kakor »Narod« sam pove, — ples!

Nekaterim to nikakor ni šlo v glavo, kako je bilo mogoče, da v Verdu maša izpade. Govorilo in ugibalo se je vse mogoče. Na vseh straneh se je ljudstvo begalo, češ, da je le g. dekan uzrok, da ni maše, da je on sam to kar na svojo roko napravil.

Ker je bilo take in še hujše govornice mnogo tiste dni med ljudmi, pojasnil je prihodnjo nedeljo g. dekan vso zadevo na prižnici. Še enkrat je prebral dotični škofov odlok in temu odluku je pridal par krepkih opazk, ostrih sicer, a resničnih. Župnik vendar ne le sme, marveč celo mora očitno pohujšanje v fari — in to je vendar bil ves ta dogodek v Verdu! — tudi očitno posvariti. V pojasnilo, da se Verjani kot taki v obče niso udeležili plesa, je omenil tudi izrek nekega vrhniškega farana, ki je rekel, da so plesali samo »nekateri vrhniški škrici in pa tiste podfutrane deklet«. A g. dekan, ki je izrecno povdarjal, da to niso njegove besede, marveč nekega družega, na prižnici ni izgovoril — kakor »Narod« neresnično poroča! — besede »škrici«, marveč je rabil besedo »gospodje«, pristavil pa je, da je dotičnik rabil drugo besedo, ki se pričinja s »šk«. Tudi beseda »babe« na prižnici ni bila izgovorjena!

Besede so seveda zbudile. In kaj se je zgodilo? Minoli terek je bila občinska seja, pri kateri se je prebrala mogočno doneča interpelacija zoper gospoda dekana in njegov dotični govor na prižnici. Podpisana je bila vsa tista garda občinskih odbornikov, ki so se ali po besedah gospoda dekana ali pa po naredbi knezoškofijstva kako prizadeti čutili. Dekan je bil kot občinski odbornik navzoč. Seja je bila v resnici, kot »Narod« pravi, prav burna. Tudi svoje posledice je že imela. Kar je samoumevno, se je zgodilo: dekan je izstopil drugi dan iz občinskega odbora. Saj, kar se mu je zgodilo ta dan, zgodi se mu kot duhovniku lahko še večkrat. V kolikaj napetih razmerah dobe posamezni odborniki lahko še večkrat priliko, da gospoda dekana zaradi besedi, govornjenih na prižnici, kot občinskega odbornika pred občinskim odborom postavijo na zatožno klopi! To pa je pač prizor za »Slovenski Narod« in njegove pristaše, a za resnega župnika, voditelja obširne in težke fare ne! Drugje

na Kranjskem bi tudi kaj tacega ne bilo mogoče. A na Vrhniki so čudne razmere. Tu ima duhovnik lahko stališče samo toliko časa, dokler je on nekaterim mogotcem po volji. Pa o tem raje molčim!

Ob sklepu tega pojasnila naj cenjenim bravcem »Slovenca« povem le še pravi uzrok, zakaj so sedaj nekateri gosposje tako razburjeni na Vrhniki. Naj ga svet izve, da po njem tem lažje sodi veliko ljubezen teh nekaternikov nasproti ljudstvu! Uzrok je — nova posojilnica po Rajfajzovnem zistemu, ki se je ob zadnjem pripravljavnem shodu ustanovila tudi na Vrhniki. Da je bila taka posojilnica za kraj sam živa potreba, ve vsakdo, komur so razmere znane. Da pa bi bila ona v najkrajšem času tudi brez duhovskega sodelovanja ustanovljena, to vemo mi! A sedaj je ustanovljena, odtod vrišč! In gosp. dekan je nje načelnik, odtod zagajanje v njegovo osebo!

A vse to nič ne pomaga! Z odlomkom slavne c. kr. dež. kot trgov. sodišča v Ljubljani z dne 24. sept. 1900 št. 271 so potrjena pravila te posojilnice, ki navzlic vsemu nasprotnemu pišu in vrišču začne poslovati gotovo vsaj s 1. nov. t. l.

Dovolj! Ker je stvar po »Slov. Narodu« postala očitna, javna, bili smo tudi mi prisiljeni podati — sine ira et studio! — to pojasnilo, da svet zve čisto resnico. Sklepamo pa ta dopis z besedami: Pozitivno delo za ljudsko korist tako v dušnem kakor tudi v telesnem oziru, z vrlim g. dekanom L. Gantarjem na čelu, bo najboljši odgovor na vse še morebitne napade »Sl. Naroda«!

F. B.

Iz Zagreba, 20. sept. Slavnostni dnevi v Djakovu so minuli. Celokupno Slavjanstvo, a posebej še Hrvati in Slovenci so storili svojo dožnost, poklonivši se tudi pri tej priložnosti prezasušnemu cerkvenemu dostojanstveniku in narodnemu dobrotniku škofu Strossmayerju. Vsi slovanski časopisi, celo liberalni so slavili neprecenljive zasluge, ki si jih je stekel veliki škof za cerkev in narod, le uradni časopisi hrvatski so molčali o tem velikem narodnem prazniku ter proglasili to znamenito svečanost za demonstracijo »Obzoraševih« privržencev, dočim so se Frankovci pridružili najhujim klevetnikom odličnega jubilarca ter so v svojem »Hrvatskem Pravu« nagromadili ravno prigodom te svečanosti toliko nedostojnih napadov na velikega škofa, da se mora gnusiti vsakemu olikanemu človeku tako podlo berilo.

Napali so jubilarca seveda tudi mažarski listi ter ga imenovali celo upornika proti mažarskej državnej ideji, ali podlosti mu ni nobeden očital, te je bilo sojeno le hrvatskemu časopisu, da se za vselej osramoti s tako pisavo modernega barbarizma. Mažarski časopisi so oponesli pri tej priložnosti Strossmayerju njegovo požrtvalnost in radodarnost le zato, ker jo je izkazal hrvatskemu narodu, katerega oni ne trpe, ker ga smatrajo svojim tekmečem na iztoku. V Strossmayerju vidijo nositelja prave ideje hrvatske, namreč zedinjenja vseh Hrvatov tudi v političnem pogledu, kakor so že zedinjeni vedel Strossmayerjevim delovanjem na prosvetnem polju. Zato Mažari upotrebljujejo vsa sredstva, da zatro Strossmayerjev vpliv na hrvatski narod, toda dozdej jim je ostal ves trud jalov, a nadjamo se čvrsto, da ostane tako tudi za naprej.

Dvomimo, da je kdaj v tako malo mesto, kakor je Djakovo, prispelo toliko pozdravov pismenih in brzojavnih pa tudi ustmenih, kakor se je to zgodilo 8. septembra. Na tisoče jih je bilo. Spomnili so se jubilarca njegovi pristni prijatelji, njegovi štovatelji iz vseh slovanskih krajev in tudi tujih dežel, spomnili so se ga siromašni in bogati, učeni in priprosti, velikaši in celo en član cesarske rodovine, spomnili so se ga razni zbori, učena društva, nižje, srednje in visoke šole, župani in mestna zastopstva, uredništva vseh domoljubnih časopisov. Spomnili so se ga tudi sv. oče Leon XIII. s krasno čestitko. In kaj bi še dalje naštevali, kar je bilo ta dan zbranega ali v duhu prisotnega v Djakovu, povejmo zdaj, kar ni storilo ta dan svoje dolžnosti: niti je sprejel Strossmayer čestitke od deželne vlade hrvatske niti od župana glavnega mesta Hrvatske.

In ravno ti dve oblasti sto bili pred vsemi drugimi obvezani, da se spomnita ta

